

Anglia gyásza.

(A clarencei herceg halála.)

Sulyos idők járnak az európai uralkodócsaládokra. Alig van korona, a melynek fényét gyászfátyol ne homályosítaná. Különösen a trónörökösök sorsa tragikus: Rudolf trónörökös kimulásának rémhíre, még most is visszacseng fülünkben, az összerokadt napoleoni dinasztia trónjának örököse a Zulu-földön, ádáz merényletnek esett áldozatul, az orosz és az olasz trónörökösökről azt suttogja a hír, hogy buskomorságban szenvednek, embergyűlölők! A hatalmas német birodalom kicsi trónörököséről azt mondják, hogy véreben van az a borzasztó baj, a mely nagyatyját megölte és a mely az atya életére is leselkedik. A román trónörökös szerelmi tragédiáját az egész világsajtó tárgyalta, a szerb trónörökös — most már Sándor király — anyja és atya családi viszálya árán jutott trónjához, melyen elhagyatottabbnak, árvábbnak érezheti magát az utolsó koldusgyermeknél is. És még hány tragédia játszódik le a fejedelmi palotákban, a melyek nem végződnek halállal, nem juthatnak a nyilvánosság elé!

S most ime egy újabb gyászeset vonja magára az egész világ figyelmét és részvétét. Európa leghatalmasabb fejedelmi házai egyikére hozott keserű fájdalmat:

Albert Viktor, a clarencei herceg, a welszi herceg fia, rövid szenvedés után Sandringhamban meghalt.

Viktória királynő unokájának, az angol trónörökös fiának halála amál inkább képes mély fájdalmas részvétet kelteni a szívekben, minthogy harmincz éves korában, boldogsága teljében, völegényi állapotában érte utól s nekünk magyaroknak kétszeres okunk van osztoznunk az általános gyászban, mert az ifju Teck hercegnő, a kit a clarencei herceg hat hét előtt eljegyzett, tudvalegőleg anyai ágon magyar származásúnak mondható és így jól eső volt reánk nézve az a tudat, hogy Anglia trónját velünk rokon és — a mi fő —

velünk rokonszenvező nő fogja királyi férjével megosztani.

A fiatal hercegi pár arczképét akkor szándékoztunk közölni, mikor az oltár előtt, boldogságtól sugárzó arcz-

A clarencei herceg influenzában szenvedett, melyből tüdőgyulladás keletkezett. A betegség olyan rohamosan fejlődött, hogy e hó 13-án még nem tartották szükségesnek az esküvő nap-

Albert Viktor herceg. †

czal esküdnek örök hűséget egymásnak és ime, milyen szomorú körülmények juttatják olaszainkat abba a helyzetbe, hogy a clarencei herceg és arájának képmásával megismerkedjenek.

jának elhalasztását és másnap már a welszi herceg e szavakkal tudatta a londoni lordmajorral a szomorú hirt: „Kedves fiunk ma reggel 9 órakor elhunyt.“

Albert Viktor Keresztély Eduard Clarence és Avondale hercege 1864. január hó 4-én született Frogmore Modgeban, Windsor mellett. Anyja, a welszi hercegné még pár órával születése előtt kin volt a windsori tó jegén, a hol kényelmes kis tolókosiban ülve, a herceg megszántkázta. A clarencei herceg csak egy évvel s pár hónappal idősebb öccsénél, György hercegnél. Mindkét herceget együtt nevelték s közös tanítóik és nevelőik voltak. Mikor tanulási idejük letelt, nagy tengeri utazást tettek, mely fölött egy világ körül való utazással. A hercegeknek az uton naplót kellett vezetniök, melyeket minden nagyobb állomáshelyről, a hol hajójuk kikötött el kellett küldeniök anyjuknak.

A hercegek a közös neveltetés dacára nagyon különböző jelleművé fejlődtek. A clarence-i herceg félénk és tartózkodó maradt s nehéz volt bizalmát kinyerni, míg öccse, mint jó pajtás volt ismeretes, a ki örökké vig, bátor és angolosan nyílt volt. György herceg külsejében is jobban hasonlított atyjára, mint bátyja. Utóbbi, mint clarence-i és az avondale-i herceg másfél évvel ezelőtt, tagja lett az angol felsőháznak. A herceg a cambridge-i és heidelbergi egyetemeken is járt; 1895-ben őrnagyi ranggal a hadseregbe lépett. A tizedik huszárezrednek volt őrnagya és tiszteletbeli tulajdonosa több angol ezrednek; a cambridge-i egyetemen a jogi tudóságot is megszerezte.

A clarence-i herceg, — mint már említettük, — körülbelül hat héttel ezelőtt jegyezte el unokahugát, Viktoria Marie Teck hercegnőt és esküvőjüknek február 27-én kellett volna megtörténnie Vindsorban a szt. György-kápolnában, mire az előkészületek már nagyban folytak. Hogy a herceg 28-ik születésnapját megülhessék, a welszi hercegi pár december 30-án a londoni Malborough Houséból, a hol György herceg tifuszban feküdt a sandringhami herceggel együtt a norfolki grófságba költöztek át, a hova a clarencei herceg tiszteletére fényes társaságot hívtak meg. Fife herceget és nejét, Teck herceget nejével, leányával és három fiával együtt. Sandringhenben a welszi hercegi családot várva-várták, mert évek óta szigoruan betartott szokás volt, hogy a hercegi család ott töltse a karácsonyi ünnepeket. Szokás szerint az idén is megajándékozták a Sandringhen körül lakó családokat. A clarencei herceg és jövendőbeli neje számára már berendezték a st.-james palotában az új lakást, ugyanazokban a termekben, melyekben a menyasszony nagyanyja, az agg cambridgei hercegnő 38 éven át lakott. London városa nagy értékű házassági ajándékot készült átnyújtani az ifju párnak, mely a napokban már

elkészült volna. Ez egy 36 személyre való ezüst evőeszközből állott volna, melynek értéke 1600 font sterling. Az ifju pár Szendringhamban töltötte volna mézes heteit, a hol a herceg meghalt.

A gyász általános. Londonban elhalasztottak minden ünnepséget, meetinget a birodalomban. Elcsöndesedtek a politikai harcok, a színházak bezárultak, a lapok mind gyászkeretben jelentek meg s meglehangu cikkekben emlékeznek meg a fiatal hercegről. Európa összes uralkodói. valamint a pápa és Carnot elnök is táviró útján tudatták részvétüket a királynővel és a welszi herceggel. A halottat Windsorba szállították fényes katonai pompával és az Albert-Memorial-kápolnában tették ravatalra s a windsori szent György-kápolna király-sirbotljába temetik.

Az aggkor szabadalma, hogy a sűrűn ismétlődő gyász esetek által megfásult szív, nem érzi olyan mélyen az új csapások súlyát: Viktória királynő is aránylag elé megadással viseli unokája váratlan elhunytát. Hogy a welszi hercegné, mint anya, mennyit szenved: képzelhető . . . de a legnagyobb fájdalom részese, az ifju szép menyasszony, a kire az élet eddig csak derült napfényt, mosolyt, rozsát hintett és a kit boldogsága teljében érte a legelső, legnagyobb veszteség.

Egy feledésbe ment ujságról.

Irta: F a l k M i k s a.

Az utóvilág nemcsak a színészek nem fon koszorukat, hanem a hírlapíróknak sem. A hírlapíró születik, — mert az igazi hírlapíróknak csakugyan születnie kell — azután tanul minél többet és minél többfélét, azután dolgozik éjjel-nappal a szétpattanásig megfeszített idegekkel és folytonos lázban forrongó agyvelővel, és mikor ereje fel van emészte, — a mi nála gyorsabban szokott történni, mint más embernél, — akkor lefekszik és meghal, avval a szomorú gondolattal: „Dass zur Stunde seines Sterbens Niemand weiss, dass er gelebt.“ Pedig a hírlapíródalom az, mi valóságos forradalmat idézett elő a történetírásban, mely azelőtt csak nagynehezen tudott hozzáférni az okiratokat őrző állami vagy magánlevéltárakhoz, melyek majdnem egyedüli, de egyszersmind egyoldalú forrását képezték. Ez okmányokból meg lehetett tudni, miként dolgoztak az ugynevezett döntő körökben, de mikép keletkeztek az események a népek életéből és miként hatottak arra vissza, annak a diplomáciai levelezésekben alig volt nyoma. E hiányt pótolja ma a hírlapíródalom, mely napról-napra tükrözheti vissza a közhangulatot és kellő kritika mellett abba a helyzetbe hozza a történetbuvárt, hogy egyes korszakokról és az azokban előfordult

eseményekről nemcsak egyoldalú, de teljes és a valóságnak mindenben megfelelő képet alkothat magának. E szempontból egyes korszakok történetére nézve fontossággal bírnak még oly lapok is, melyek csak rövid ideig éltek és melyeknek ma a közönség talán már nevére sem emlékezik.

Ilyen alkalmasint már régen feledésbe ment lapról akarok szólni. melylyel mindazáltal foglalkozni kellend annak, a ki valamikor hazánk történetét az ötvenes évekből meg fogja írni. „Magyar Sajtó“-nak hívják ezt a lapot; megjelenési helye Bécs volt, szerkesztője pedig Török János. Ennek az utóbbinak a csontjai is vagy egy évtized óta porladoznak már és nevét is alig ismeri a mai nemzedék. Hogy is ismerhetnék őt, a kivel szemben még kortársai is oly igazságtalanok voltak?! Igaz, hogy politikai dolgokban merev ó-konzervatív, vallásiakban pedig meglehetősen egyoldalú volt; de magyar ember volt tetőtől-talpig és én nem ismertem még hírlapíró, a kinek stílusán annyira rajta lett volna az eredeti magyarság zamatja, mint a Török Jánosén valamint hazánk alkotmányos jogai mellett is közülünk szabadelvűek közül senki sem lelkesült jobban, mint e vén pecsovia. 1854-ben ő a „Pesti Napló“ szerkesztője volt. Récsey tanár kezéből vette át a lapot, mely ezen széles ismeretű, de száraz tudósnak vezetése alatt sehogy sem tudott prosperálni. Mikor Török János a lap élére állott, abban azonnal új élet kezdde lüktetni, és feléje kezdett fordulni még azoknak figyelme is, a kik Török Jánosnak 1847-es álláspontját nem fogadták el. Hanem eléje fordult a Bach-féle rendőrségnek figyelme is és minél elevebb lett a lap, annál inkább gyült meg baja a nevezett hatósággal. Majdnem minden nap megidéztek János bátyánkat, hogy amugy Isten igazában lepirongassák. De ő, a ki különben sem volt tejvérű ariember nem hagyta magát és olyanokat dobott a rendőrségi tisztviselőknek szeme közé, a mire ezek nem tudtak kádenciát mondani. Látván, hogy ezzel az emberrel nem boldogulnak, elhivatták a „Pesti Napló“ kiadóját, Emich Gusztáv könyvárúst és egyszerűen kijelentették neki, hogy ha ki nem teszi Török Jánosnak a szürét, a lapot egyszerűen befogják tiítani. Akkor még nem ismerték az országban Kerkápolyinak azt a klaszszikus mondatát, hogy a legdrágább kölcsön az, a mit az ember nem kap; de Emich is körülbelül így okoskodott: hogy tudniillik a legrosszabb lap az, a mely meg nem jelenhet és Török Jánosnak csakugyan felmondott. Én akkor a „Pesti Napló“ munkatársa voltam, és az én kedves János bátyám hozzám fordult azzal a kérdéssel, hogy hát ily körülmények közt quid faciendum? Hosszu tanácskozás után megállapod-

tunk abban, hogy ő — Bécsben fog új magyar lapot kiadni. Ma azok előtt, kik az akkori viszonyokat nem ismerik, furcsának tűnhetik fel az, hogy mi egyenesen beleakartunk rohanni az oroszlan torkába és daczára annak, hogy a pesti rendőrségi tisztviselők csak vak eszközei voltak a bécsi kormányoknak mégis azt reméltük, hogy Bécsben, a hol akkor Kempen tábornok volt az ur, magyar lappal könnyebben tudunk boldogulni, mint Pesten. És mégis úgy volt. Török János egy hosszabb memorandumot nyújtott be Kempen bárónak és ettől csakugyan megkapta a „Magyar Sajtó“ kiadására az engedélyt. Volt erre nagy öröm Izraelben a legelső teendő — Török János ebben sem tagadta meg magyar természetét — az volt, hogy nagy áldomást csaptunk a döblingi „Szarvas“-vendéglőben. Meg volt arra hiva minden tollforgató magyar ember, a ki amaz idő szerint Bécsben tartózkodott. Jelen volt egy nő is, gyönyörű szépségű fiatal özvegy, Török János leánya, a ki később férjhez ment Véreyhez, az Athenaeum nagyérdemű vezérigazgatójához. Ettünk-ittünk, „was gut und theuer ist.“ Ebéd után pedig János bátyánk egy pinczérrel kivitetett egy pár üveg pezsgőt a vendéglő megett fekvő rétre, a honnan látható volt a „Görge“-féle döblingi tébolyda, Széchényi István komor barlangja. Ott Török megtöltötte poharainkat, levétette velünk, a kalapokat és a tébolyda felé emelvén poharát, ünnepélyes hangon mondá: „E poharat ürítsük a legnagyobb magyar egészségére: a mindenható éltesse!“ Valóban megható pillanat volt, mely után komorul és szótlanul ballagtunk hazafelé! . . . Ez meglevén, hozzáfogtunk a szerkesztőség összeállításához. Fő-szerkesztő, a ki egyszersmind a belügyekre vonatkozó cikkeket vállalta magára, Török János volt. Én arra köteleztem magamat, hogy mindennap egy külügyi cikket írok. A lap többi rovatainak ellátására szerződöttettek belmunkatársaknak V a j d a János, Székely József és (az azóta jobblétre szenderült) Török Sándor a főszerkesztőnek fia. A tárca-cikkeket megírandó volt Kecskeméthy Aurél, akkorában cs. kir. rendőrségi biztos és mellette egy fiatal medikus, a ki azóta híres magyar író lett, Agai Adolf. Kissé furcsa helyzete volt Kecskeméthy Aurélnak, a ki akkor kezdte először Kákay Aranyos álnév alatt azon szelleműs cikkeket írni, melyek később éveken át a magyar közönség kedvenc olvasmányát képezték, míg Ágai öcsénk Náday Ezüstös álnév alatt neki szekundált. Aurél barátunknak, mondom furcsa helyzete volt; ő ugyanis mint rendőrségi biztos a rendőrség sajtóhivatalához volt beosztva és ott cenzori munkát végzett' különösen pedig a magyar irodalmi termékek ellenőrzésével

volt megbízva. A bécsi hatóság, mikor megtudta, hogy Kecskeméthy az új magyar lap munkatársai közé tartozik, teljesen meg volt nyugtatva, de teljesen meg voltunk nyugtatva, mi is, mert tudtuk, hogy Kecskeméthy, hivatalos állásának daczára is, magyar érzelmi ember, a ki soha sem fog bennünket elárulni. A mellett magasan állott felebbvalóinak kegyében, a kik — és ez talán furcsán hangzik — majdnem egytől-egyetig liberális gondolkozásu emberek voltak. Ezek közt első sorban említendő a sajtóhatóság főnöke, Lewinsky miniszteri tanácsos, mellette pedig Fidler, akkori osztálytanácsos, a ki nem régen, mint az osztrák vallás- és közoktatási minisztérium osztályfőnöke nyugalmomba lépett. Hogy az általam írt külügyi cikkekkel miképen szedtük rá a bécsi rendőrséget, azt nem régen más helyen elmondtam. De a lapnak többi részei is határozottan magyar szellemben voltak szerkesztve. Képzeltetni, milyen lármát ütött Pesten ezen bécsi magyar lap megjelenése. Az itteni rendőrség magánkívül volt és minden istenadta napon küldte fel a denuncziációkat Bécsbe főnökéhez, Bach Sándor miniszterhez. De Bécsben, a mint említém, tulajdonképen nem Bach, hanem Kempen tábornok és városparancsnok volt az ur, a ki katona létére és egyéb tulajdonságai miatt is, az udvari körökben sokkal kedveltebb személyiség volt, mint az 1848-ban dühös demokráciából reakzionárius miniszterré lett hajdani bécsi ügyvéd. Bach és Kempen közt bizonyos földalatti harc folyt és minél jobban vágatott bele Bach a reakzionárius irányba. annál inkább iparkodott Kempen bizonyos liberális színben feltűnni. A „Magyar Sajtó“ elleni denuncziációk Bach bureaujából átvándoroltak a Kempenébe, ott pedig egyszerűen a papirkosárba lettek dobva és mi háborítlanul folytattuk működésünket, mely otthon oly nagy mértékben talákozott a közönség tetszésével, hogy mindjárt kezdetben 1600 előfizetőnk volt.

Hanem különben bizony nehéz volt ezen kezdet, és oly akadályokkal kellett megküzdenuünk, a melyekről a mai hírlapírói nemzedéknek fogalma sincs. Emich könyvárús okos ember létére, előre látta a „Magyar Sajtó“ sikerét és abból — már t. i. az anyagi sikert értve — bizonyos részt magának akart biztosítani. Az ő üzletében volt akkor egy Számwald nevű jó családból való fiatal ember, a ki némi vagyonnal is rendelkezett és Emich által üzletársnak lett befogadva. Abban történt megállapodás, hogy a „Magyar Sajtó“ kiadója ez a Számwald lesz és hogy a lapnak anyagi ügyeit ő fogja kezelni, mert János bátyánk mindenhez érthetett a világon, de a pénzrel való gazdálkodáshoz ő kelme egyáltalában nem értett. Most nyomdát kellett keresnünk,

és én rábírtam a „Wanderer“ kiadóját, Sommer Lipót bécsi nyomdászt, hogy a „Magyar Sajtó“ nyomtatását elvállalja. Az első számot igen szépen megcsináltuk és a kéziratot elküldtük a nyomdába hanem ekkor kisült, hogy ezen nyomdában egyetlen egy magyar szedő sincs, magyar korrektorról pedig még kevésbé lehetett szó. — Török János ennél fogva korrektornak egy Elefánti nevű fiatal embert szerződtetett, a kiből később szintoly alapos tudományu, mint nagy műveltségű férfit tanultunk megismerni. (Ha jól emlékszem, egy ideig nevelő volt Londonban, Apponyi grófnak, az akkori osztrák nagykövetség házában.) Mikor az első számvonatkozó szerkesztői munkát bevégeztünk hittük és quasi re bene gesta haza akartunk menni, jött alólról — a szerkesztőség a II. emeleten, a nyomda pedig földszint volt — Elefánti részéről az a rémhír, hogy azon kefelevonatok, melyek eddig korektura végett eléje lettek terjesztve, oly rettenetesen vannak kiszedve, hogy a sajtóhibák kijavítása órákat fogna igénybe venni, és hogy ő egymaga egyáltalában nem képes ezt a munkát elvégezni. Erre János bátyám kiadta a parancsot, hogy: itt kell maradni! A kefelevonatok egymás után felhozattak és esti 9 órától reggeli 3 óráig az egész szerkesztőség korrektori munkát volt kénytelen végezni, csakhogy a lap megjelenhessen. Így ment ez heteken át, míg végre nagy ügygyel-bajjal egy pár magyar szedő lett előteremtve és nekünk legalább a korrektúrával nem kellett többé bajlódnunk.

Ezzel az Elefántival egyszer egy furcsa dolog történt. Egyik este, midőn bejövök a szerkesztőségbe, hogy cikket megírjam, János bátyámat dühösen látom a szobában fel és alá szaladni. Meglepetve kértem, hogy mi történt? „Képzeld csak —“ mondá nekem Török János, — „ez az Elefánti azt üzeni nekem, hogy ő nem jó többé a nyomdába, keressek magamnak más korrektort?“ „De hát ki bántotta Elefántit?“ kérdezém: „Én nem tudom,“ felelé Török, „levelében csak azt írja, hogy nem engedi magát általam összeszámaraztatni.“ Kezdtém inquirálni az öreget és végre rájöttem, hogy mi történt. Az előtt való este az én cikkemben valami hírlapi kacsáról volt szó és az a frázis fordult elő, hogy ez a kacs, már napok óta gágog a lapok hasábjain. Mikor e cikknek korrektúrája Elefánti elé került, ő ki nyelvtisztaság dolgában nem értett trefát, felküldött a szerkesztőségbe egy czédulát, a melyre csak ez volt írva: lud gágog, és a kacs a sápag. A szerkesztőség már nem volt senki, csak Török János, a ki az én cikkeimet olvasatlanul küldte mindig a nyomdába és így nem értvén az Elefánti czéduláját és különben is nagyon ingerlé-

Az új káplán. Novák E. festménye után.

Novák

keny természetű lévén, azt gondolta, hogy a korrektor ur valami izetlen tréfát akar vele üzni. Fogta tehát magát, s ugyanazon czédulára „a lud gágog, a kacsza sárog“ szavak alá ezt írta: „és a szamar ordít“. Azután a szedő fiu által ezzel a toldalékkal küldte vissza annak írójához, a ki természetesen nagyon zokon vette ezt a goromba utóiratot. Képzhetni, milyen jóízűt nevettem ezen félreértésen. Elmentünk azután János bácsival ketten Elefántihoz és csakugyan sikerült őt kibékíteniünk.

Igy egy pár hónapig szépen ment a dolog. Az én hiúságomnak nem kevésse hízelgett az, hogy Törökhez mindenün-

mat szintén havi 100 frtra emelte, úgy hogy én egyszerre valóságos Crözus lettem. Hogy mit tett a „Magyar Sajtó“ ama sivár napokban a magyar ügy érdekében, azt kiemelni nem illik hozzá, a ki e működésben habár csak parva pars fui. Örömmel dolgoztunk, mert láttuk, hogy nem hatás nélkül dolgozunk. Hanem a boldogság nem tartott sokáig. A legközelebbi évnegyedes előfizetés alkalmával ismét egy pár ezer forint gyűlvén be, Számwald kiadó ur, a ki nagyurias életmódja által óriási adósságokba verte magát, ezt a pár ezer forintot zsebre dugta és — ill a berek, nád a kert. Egy pár hónappal később olvastuk va-

Mi az, mit megvetek?

Sivár mezőkön, hogyha jár szemem,
Ezekre nem fáj rátekintennem,
Ha a pusztulás vészhozó kezét
Látom köröttem, látom szertesét,
Ha a vészjósító, dúló fegeteg
Köröttem tombol, — szívem nem remeg.

Ha látok harcot, ádáz, vad tusát,
Milyet az Isten szent haragban ad,
Ha látok sebhelyet szíven és karon,
Ha látok sulyt, nagy terhet vállakon:
Szívem bár érez és sajog belő, —
Hitét, bizalmát még el nem veté.

Arnyéket lássak sűrűn mindenütt,
Czikás villámot, mely a földre üt,
Lássam a gyöngöt porban vérzeni

A tél proletárjai.

nen az országból érkeztek tudakozódások az iránt, vajjon kicsoda az az (Fk)? Ugyanis akkor irtam először ezen betűk alatt, míg a „Pesti Napló“-ba irt cikkeim kulcs-jegy alatt jelentek meg.) És — 26 éves fiatal embertől talán nem fogják ezt rossz néven venni — nem kevésse voltam büszke, midőn végre Török János valódi dics-hymnus kíséretében revelálta a lapban a cikkíró valódi nevét. Ennek az erkölcsi sikernek rám nézve, mellesleg mondva, még az az anyagi haszna is volt, hogy a „Pesti Napló“, melytől addig havi 12 cikkért 30 frtot kaptam volt, megtudván, hogy Török János nekem havonként 100 frtot fizet, tisztelet-dija-

lamelyik újságban, hogy az indiai seapoy-háboruban egy Számwald nevű magyar eredetű tiszt nagyon kitüntette magát, de azután minden nyoma eltűnt, és én mai napig sem tudom, mi lett belőle. Hanem szegény Török Jánosra nézve most nagyon sanyaru napok következtek. Ő becsületes ember létére az előfizetőket ki akarta elégiteni és igazán hősiesség megfeszítések közben tartotta fenn még egy pár hónapig a lapot; de tovább nem győzte és miután Heckenast pesti könyvtáros késznek nyilatkozott a „Magyar Sajtó“-t átvenni, ez Pestre vándorolt át, én pedig megváltam a laptól. . .

S hogy haldokolnak népek ezrei: —
Ez mind csupán természetes dolog:
Ma él a szív, de holnap nem dobog.

Természetes legyen az bármi rút,
Lelkem mélyében nem csap háborút,
Éhtől hörögve lássak ezreket
S eszmét tiporva, melyt' szent hirdetett:
Mind semmiség — természetes dolog,
Ezért haragra gyulni nem fogok . . .

Álarcz az, álarcz, mit én megvetek!
Mely mögé buvik fásult kebletek,
Ez a, mi engem bős haragra gyujt,
Álarczos okoz bennem háborút,
Mert ha meglátom arczvonásait: —
Rejtett érzelme — gyulolni tanít!!

Ruttkay Gyula.

Az örökös nő.

Van nekem egy kis gazdaságom Erdély egyik szép völgyében. Amolyan ősiség „anum“, amint nagyanyám mondá, mikor rám „testálta.“ De szépséges helyen fekszik, s csak rendbe kellene hozni, hogy „méltóságos“ ur lehessen az én czimkóros kis honomban.

Az udvarház egy hegylábán van építve, s onnan néz falura uri göggel. Pedig — bár csinos volna az alakja — az idők visszontagságai megviselték falait, s tisztos kopottságával nem valami hivogató. A kőfalkerítés is roskadozik, s csak az ódon vasrácskapu tartja még épen a hagyományt, hogy ezen át hajdan üveges batárdok robogtak ki s be, fullajtárok előlvágtatása mellett.

Persze, ma nem jár a kocszi a rácskapun. Egy jó hátaslovat tartok, a mely aztán megér egy üveges batárdot sőt azért sem adnám oda a „Széluxfit“.

Szemben házammal, a völgy másik oldalán, a hol az erdők vannak, s egész fel a fenyvesekig terjed a fatenyészet, egy díszes nyári lak, amolyan villa bádóg fedele ragyog a napfényben. Pompás park közepén fekszik, melyben mesterséges szökőkutak vízjátéka ejti bámulatba a kis falu lakóit. A villa a Weltmann uré, a ki egy nagy banküzlet fáradalmi után itt szokta a pihehenőjét tartani nyáron.

Olyankor lerándul a villába néhány heti eredeti levegőre Weltmann ur elhunyt nejének nővére, Ella kisasszony, aki egy nagybátyjától egy fél milliócskát örökölt értékpapirokban és készpénzben. Ella kisasszonyt mindig egy közeli rokona, a derék Mátrayné asszony kíséri el az utjára.

Gyakran látom hol kilovagolva, hol kikocsizva Ella kisasszonyt, a ki előttem valóságos talány. Mit fog tenni? Mi a szándéka félmillióval? Ki lesz a boldog kiválasztottja? Mert Ella kisasszony fiatal, alig husz éves és nagyon szép barnanő leány, kék szemekkel és mosolygó ajkakkal.

Végtelen kár, hogy olyan gazdag. Egy derékleány lehet szegény is, mert így biztosabban megtudhatja, hogy ki szereti igazán? De hogy tudhatná ezt Ella kisasszony az ő százezzeivel?

A derék Mátrayné, a ki nekem különösen rokonszenvez — csinos 35 éves; fekete szemekkel bír, — sok mindent elbeszél Ella kisasszonyról. Egyszer úgy próbálták ki a szerelmet, hogy Mátrayné volt az örökös és Ella az uti társnő. Persze, hogy mind Mátraynének udvarolt valamennyi hozomány vadász. Ellát árasztották el hódolattal, a faképnél hagyva a rokont.

Mátrayné azt is beszélte, hogy valami Berd Iván nevű gavallér adta erősen Ella után magát, én ismertem ezt az embert. Volt egy háza a városban, tele adóssággal, aztán két lova és egy

kis futókocsija. Ő maga mindig jól — izlése szerint — tarkán öltözött és tudott a nők nyelvén beszélni.

Láttam gyakran a villába menni, aztán a kisasszonnyal kísétálni, lovon vagy a Berde kis kocsiján. És kinzott a vágy, nyakon ragadni és a nyeregből kidobni azt a szélhámost, a ki Ellát még képes lesz talán elbolondítani... Bizonyára már nyilatkozott is! Vajjon miféle választ fog kapni? . . .

Egy este érdekes kalandom volt. A mint hazafelé lovagoltam egy naplemente után, az országúton távol találkoztam Ella kisasszonnyal. Az ut bokrokkal volt szegelyezve és ide-oda kanyargott. Ugy látszott, hogy elvesztette az utat, minthogy kísérő nélkül lovagolt ki.

— Jó estét uram! Éppen jó, hogy találom önt. A mint látom, eltévesztetem az utat, — mondá édesen esengő hangon, nevetve.

Olyan szép volt fekete lovagló öltözetében! Arca tűzben éggett, szemei fénylettek. Hozzám lovagolt.

— Kisasszony nem sokára elhagy minket! — mondám sajnálkozva.

— Fájdalom, elkell utaznom.

— Örömmel látom, hogy használt önmek az erdei levegő.

— Igazán, pompásan érzem magamat! Ez itt egy paradicsom.

Lassanként leértünk a nyílt utra, s balfelől ott látszott az én szegényes portám a dombtetéjén . . .

— Lássá, mit tesz a gondatlan kezelés! — mondám Ellának arra mutatva ostrommal. Belül sem szebb, mint a külseje.

— Ej, az pompás régi fészek!

— No, én nem találom annak! Szegényes, nem hivogató, s magam így élek benne, mint egy remete.

— Szívemből sajnálom önt, uram, — mondá szelíden Ella.

Ezalatt hirtelen sötét felhők tornyosultak és hihetetlen gyorsassággal megeredt a zápor.

— Vágtatnunk kell, kisasszony, — mondám, — ha meg akar menekülni a megázástól.

— Szívesen! Hajrá! Rendezzünk versenyt!

Neki eresztettük a lovakat, s azok versenyeztek a zugó széllel az országúton, de a villámok vakító fénye megmegrasztá őket. Az Ella lova kezdett megbokrosodni, s bár a kisasszony kitünő lovas volt, láttam, hogy a szembe csapó zápor miatt nem lesz képes megzabolázni neki vadult lovát.

Mintegy ezer lépésnyire a villa parkjának kapujától baj történt. Egy fa volt az utban keresztbe fektetve, s az Ella lova neki ugrott az akadálnak. E pillanatban a nagy feszüléstől elszakadt a nyeregszija, s én borzadva láttam, hogy Ella veszve van, ha meg nem menekül.

Villámgyorsan odaugrottam, s abban a pillanatban, mikor a lova felugrott,

én megragadtam Ellát a derekánál fogva, s átrántottam magamhoz a nyeregre. A megvadult ló tova szalad, s ő, Ella, a szépséges leány, a félmillió örökös, ott feküdt karjaimban, fejét vállamra hajtva, elalélva . . .

De hát mit tettem volna mást? Egy lovász ha ott van, az is így tett volna. Én nem követtem el udvariatlanságot ezáltal, hogy karjaimban emeltem . . .

Hazavittem a villába, s ott elmondám a kalandot, mely mindenkit meglepett, s a melyért nekem mindenki hálás köszönetet mondott . . . Aztán az eső eláttával én is hazamentem.

Másnap látogatást akartam tenni a villában, de a mint a kapun beléptem, mellettem robogott be Berde kettős fogata. Maga hajtott, s inasa hátul ült a tengelyülésen. Valóban elengáns ember volt ez a Berde Iván. Legujabb divat szerint öltözve, pompás két lovát hajtva, sokat mutatott.

Én tudva, hogy látogatása Ella kisasszonyt illeti, visszafordultam, de alig, hogy haza érkeztem, a düh és büszkeség megtéritett. Csak azért is odamegyek! S a mint beléptem a kapun, Ella és Berde a kis fogaton ott robogtak ki előttem, az én nagy boszuságomra.

Már ismét vissza akartam fordulni, midőn Mátrayné asszony, ez a derék, kedves teremtes utánam kiálltott a villa teraszáról.

Odamentem és üdvözöltem őt.

— Maga rossz ember, miért akart vizsámenni?

— Na, hát Berde urnak csak nem fogok itt versenyt csinálni?

— Miért nem? Talán fél tőle? Ezt rosszul tenné.

— Kedves asszonyom, ön talányokat ad fel nekem, pedig ehez sohasem értetem.

— Pedig érthetne engem, ha akarna. Én vagyok e háznál az ön jó angyala. Megesókoltam a derék nő kezét.

— Milyen komédiások tudtok lenni, ti férfiak! No, de hát valamit akarok önnek mondani.

— Hallgatom.

— En érdeklődöm az ön sorsa iránt, mert látom, hogy művelt ember, s egyéb baja sincs, mint a szegénysége.

— Hát ez nem elég baj?

— Ez a legkevesebb baj az ön helyében.

— Nem értem.

— Szereti ön Ella kisasszonyt?

Megütődve néztem a szép, mosolygó arcra.

— Asszonyom, én . . .

— Feleljen a kérdésémre.

— Noshát — igen.

— Miért nem nyilatkozik Ellának?

— Mit mondjak neki?

— Hogy ön képes megcsókolni a lányomat!

— Ej, asszonyom, minő szavak — moudám elpirulva.

— Ugy úgy csak piruljon. Én szeretem, ha látok embereket pirulni. Ez olyan becsületes! Egyszóval én érdeklődöm önök iránt, s ha egyszer Mátrayné valamit fel tesz magában, azt el is veszi, azt mondhatom önnek.

— Tehát mit tervez velünk?

— On szegény ember. Szerzek önnek egy gazdag örököst.

— Eh, az lehetetlen. Talán Ella kisasszony?

— Miért ne?

— Képtelen gondolat!

— Fogadjon nekem szót, beszéljen Ellával. Én tudom, hogy ő érdeklődik ön iránt. Akkor történt, mikor őt haza hozta. Nagyon lelkesen beszélt ömről... Elpirult ő is, mint ön az előbb... Aztán reméltem, hogy nem a pénzért szereti őt?!

— Ah, mit gondol felőlem?

— Nohát! Egy becsületes ember, a kinek van miből megélnie, mindig bátran megkérhet egy vagyonos örököst feleségül. Ugy van barátom. Ne rontsa el a kedvem és az Ella reménységét. Jöjjön el holnap és nyilatkozzék.

— És Berde Iván?

— Oh, azt megugratom én, ne féljen semmit. Csak holnap itt legyen.

Képzeltetni, milyen érzelmek közt mentem haza. Nem aludtam ősi kuriám rideg magányában semmit.

Korán reggel látogatóm jött: Berde Iván. Csodálkozva fogadtam, s kérdeztem is e különös látogatásnak az okát.

— Őszinte leszek, mondá ő. — Ön tudja, hogy szeretem Ella kisasszonyt. Meg is kértem a kezét, s a válasz reményt adott. Most tehát kérem önt, ne lábaukodjék többé a Weltmann viláiban, ha szereti az ép oldalbordákat. Én imádom Ella kisasszonyt.

— A pénzét!

— Azt is... Ön tudja, hogy ez mindig jó a szerelemhez. No, tehát most tudja, mi a teendője; tehát isten önnel!

Ezzel elment. Jót nevettem utána... Csak eredj, te bolond. Majd elbánnik veled Mátrayné!

Délelőtt átlovagoltam a birtokomra rendelkezéseket tenni, s onnan egyenesen bementem a villába. Ella és Berde a parkban voltak és kedélyesen mulattak. Engem az örület kerülgetett... Nem, nem lehet az, a mit Mátrayné mondott! Ezek szeritik egymást.

Nemsokára feljöttek a parkból, s együtt voltunk a teremben, midőn Weltmann ur egy levéllel lépett be.

— Kedves Ella hugom, szomorú hírt mondok. Éppen most kaptam levelet üzletvezetőmtől, a ki rettenetes dolgot jelent. Jer csak egy pillanatra.

Ella sietett bátyával a szomszéd szobába; Mátrayné is kiment. Kis idő múlva Mátrayné könyezve, Ella busan léptek ki a szobából.

— Mi történt? — kérdé élénken Berde Mátraynétól.

— Szörnyű eset! A bankár, a ki az Ella vagyonát kezelte, megszökött, s minden pénzt magával vitt. Istenem, mi lesz velünk? . . . Jajgatott a szegény asszony.

Ella haloványan dült egy székre.

— Szegény barátom, — szölt Berdehez, most már koldus vagyok! De remélem, hogy ön nem hagy el engem! Ön mint mondja, gazdag, s így, a míg a vagyonomat talán viszakapom, megélünk.

— Oh, oh . . . hogyan drága kisasszony! — Azonnal megyek, hogy intézkedéseket tegyek az esküvő iránt . . . Alászolgája . . . Holnap, igen holnap itt leszek, jó napot uram! — mondá gúnyosan tekintve felém. S ezzel elsietett . . .

Én megdöbbenve hallottam az esetet. De végtelen öröm fogott el mégis, mert most már nem volt akadály a pénz, hogy elveszem Ellát.

Siettem is felhasználni az alkalmat . . . Megkértem ott mindjárt az Ella kezét és felajánltam neki ősi házamat és kis birtokomat.

Ella elpirult és kezét nyújtott nekem.

— Elfogadom, s isten a tanum, az ön neje leszek!

— Szeret? Oh, mily boldoggá tesz e szavával.

— Szeretem. S már régebben szerettem, csak vártam nyilatkozzék.

— No, de csak mégis, ha én nem lettem volna! — mondá jó kedvűen Mátrayné.

. . . Egy hó mulva csendes családi körben megüljük a lakodalmat én és Ella. Mikor vége volt a lakomának, a melyet Weltmann ur rendezett, így szóltam nőmhöz:

— És most vonuljunk be a mi rezidenciánkba.

— Nem úgy, barátom, édes uram. Előbb utazunk egyet a világban s addig itthon rendbehozzák a birtokot, s az ősi házat kitarozzák, s akkor fogunk itt megtelepedni.

Én bámultam.

— De hiszen mi szegények vagyunk?

— Nem, kedves férjem. Nekem van egy félmillió!

A gutta kerülgetett.

— Ne tréfáljatok velem . . . Szegény lelkemet ne gúnyoljátok. Hát a megszökött bankár?

— Az csak mese volt.

— Mese?

— Hogy Berdét lerázzam a nyakamról, s hogy téged megfoghassalak . . .

Most utazunk, s beszélgetünk az ősi dominiumról, hogy milyen lesz az, ha ha hazamegyünk? . . .

Mátrayné asszony utitársunk, természetesen.

Romok közt.

A multnak omladékin állok.
Körülttem minden csupa rom,
Egy életet, egész világot
Pusztulva porba veszve látok, —
És még csak nem is siratom

Körültetekintek józanultan,
Miért rajongtam, mind unott,
Szívemhez idegen lett multam,
Oh, vagy nagyon sokat tanultam,
Vagy nagyon feledni tudok.

Fölepítném a multat újra,
Hogy a ki voltam, az legyek,
De ezer emlék szerte fújva,
De ezer eszme széjjel dülva,
S mind összehordnom nem lehet.

S hiába szedném is halomba
A mult sok hervadt levelét!
A fa lehullott száraz lombja,
A míg virult, dísz volt és pompa
De összeszedve, por, szemét!

Biztatom magam szépre, jóra:
Ki állasz a romok felett,
Most itt a próba, a nagy próba,
Ha egy szép élet dölt a porba.
Most kezdj egy új, szebb életet

Most tün ki majd, hogy ki a férfi.
Elijeszt-e egy pusztá rém?
Tudsz-e még új életre térni?
Tudsz-e megint új célnak élni,
Miként a kezdet kezdetén!

Beállsz-e örök siratónak
A megmáshíthatlan miatt?
Vagy lelked újra szárnyat oldhat
S merészen ott kezdéd meg holnap,
Hol tegnapi lelked megriadt?

Oh, hogyha ez a rom nem volna,
S nem látnám gyöngém jelét!
De hogyan is építsek romra,
Tudván, mikép dölt halomra,
Mit öröklésre alkoték!

A multnak omladékin állok,
Mindenütt csak romok, romok.
Oh élet, nyisd új láthatárod,
Ha nem láthatok új világot,
Inkább vak lenni akarok.

Palágyi Lajos.

Késő tudás.

Kit lelke égő szomjusága
Nagy, messze célra csábított,
Még visszahívja visszasírja
Az árnyat, melyet elhagyott.

Hír és dicsőség álma, vágya
Egy csepp igaz gyönyört nem ad,
A lángja éget, fojt a mérge
S a szív, szegény, belészakad . . .

Fejem lehajtom néma éjen,
Oly árva, elhagyott vagyok . . .
Tünékeny álom gyöngye fénye
Szívem boruján átragyog;

Egy kis fehér ház, csendes alkony,
Világfelejtő enyhület —
Édes leány szerelme, csókja . . .
Oh vége! vége! . . . elveszett! . . .

Ivánfi Jenő.

Méz.

Irta: Hevesi József.

I.

Ha a modern novellairókat venném mintául, így kellene kezdenem elbeszélésémet:

„Adolár törökhimzésű hálókabátban ült a kandalló mellett és havanna-szírvart szív (sajátságos, hogy míg maguk a novellairók rendszerint kurtaszivarokat szívnak, hőseikkel mindig havannát szívatnak), nézte a libegő lángokat. Az ablakokat, melyek be voltak szöve jégvirágokkal, a vihar zörgette és Adolár elmerengett a sikongó szélvészen és a tánczó lángnyelveken...”

Nos hát az én hőszöveget nem hívták Adolárnak, hanem — Andrásnak; nem volt rajta török himzésű hálókabát, hanem ingujjban volt; nem szitt havannát, hanem a világ legkilenczkrajczárosabb regalítását; nem ült a kandallónál, mert szobájában nem is volt ilyen dívatját multa tűzhely és nem leste sem a jégvirágokat, sem a szélvihart, mert történetesen nyár volt. Nem is ábrándozott, mert más dolga akadt: a feleségét, csókolgatta. Szép, fiatal, arany-szőke kis feleségét, kit csak pár hónap óta nevezhetett a magáénak.

Pár hónap! Neki csak pár pillanat; mert míg a bubánat esztendőkké nyújtja a pillanatokot is, a boldogság röpke szárnyain észrevétlenül surran tova az idő.

Ott ültek boldogan egy kis bársony kereveten. Előttük asztalkán, melynek fekete ébenébe antik mintázatu mozaik volt berakva, kis csészében fekete kávé. Ebből szűrjöttek fölváltva egy-egy hörpentést, jól ügyelve, hogy csésze szélének azt a helyét vigye ajkához az egyik, melyet a másik érintett.

Nem is igen beszéltek. Vagy ha beszéltek, nem szavakat ejtettek, ki csak tagolatlan hangokat, azokat a leírhatatlan, meg nem határozható hangokat melyekben a rajongás, gyöngédség a kifejezhetetlen boldogság, a megdicsőült önkívüllét édes szórakozottsága szokott kitörni. Nem is volt az beszéd, csak csócsattanás.

András a csésze után nyult,

— Hagyd meg nekem a cukor-alját, — szólt enyelegve az asszony és aranyfürtös fejét a férj ölébe pihenteté.

Ez kiirította fenekig a mokka-csészét. És aztán nézte, nézte az alját.

— Nos? — szól az asszony.

— Nincs benne cukor, — szólt kómikus zavarral a férj.

Összeborultak és együtt vizsgálgatták a millefleurs-sel díszített kis csészét.

Az asszony felkaczagott és a csésze tányérkájára mutatott, mely az asztalkán volt.

András odanézett.

Rajta volt a három darab cukorka.

— Cukor nélkül ittuk, — szólt

fanyarul összehuzva az ajakát, mintha csak most vette volna észre, hogy a kávé keserű.

— Hát csoda? Hiszen a mézeshetekben vagyunk?

II.

Az ajtón kopogtattak.

— Ki az?

— Én vagyok, a János, levele van a nagyságos urnak.

— Tedd az asztalomra.

— Feleltre várnak.

— Add be.

Az inas átnyújtá a levelet és eltávozott.

András átvette és meg sem nézve a borítékot, feltörte. Alig vetett a levélbe egy pillantást, hirtelen boru szállta meg nyájás arczát.

— Kitől van? — kérdezé az asszony, a ki észrevette ezt a gyors változást.

A férj hallgatott. Habozni látszott. Mintha nem lett volna tisztában magával, mit tegyen?

— Ah, nem szabad tudnom? — szólt a nő kissé élesen.

A férj lesüté szemeit s halk hangon mondá:

— Tőle van...

— Kitől?

— Az én ifjúkori bünömtől, — és átnyújtá a levelet.

— A Lili?

— Igen.

A nő bele sem tekintett a levélbe.

— Mit akar?

— Zsarolni.

— Ah?

— Azt írja, ha ötven forintot nem kldök neki, a legborzasztóbbra szánja el magát.

— Mit fog tenni?

— Elárul neked mindent...

Az asszony felkaczagott.

— Tréfáljuk meg szegényt.

— Hogyan?

— Adj ide ötven forintot.

A férj csodálkozva nézett a ragyogó, szép asszonyra.

— Csak nem akarsz tén...

— Kérek ötven forintot.

A férj tárczája után nyult és átadta az összeget.

Az asszony odalépett az íróasztalhoz, elővette a saját névjegyét és a pénzzel együtt egy borítékba tette.

Aztán csengetett és átadta a belépő masnak.

— Itt a válasz.

III.

A férj odaborult lábaihoz és csókokkal halmozta el kis kacsóját.

— Látom, hogy csakugyan megbocsátottál.

A nő diadalmasan tekintett reá!

— Kárpótolnunk kell szegényt a mi mézes heteinkért.

K r i t i k a.

Redaktor ur, e tárczaczikket
Kiadni, kérem, nem lehet;
Oly barbár nyelven van megírva,
Akár egy kormány-rendelet.

Még azt se tudja, a ki írta,
Hogy hová rakjon pontokat,
Es nincs az egész hosszú czikkben
Egy új ötlet, egy gondolat.

Nem toll való az olyan kézbe,
Mely bánni ekként tud vele!...
Hát ez miféle ákom-bákom?
Pardon!... Etelka levele.

Redaktor ur, ha ezt olvasná!
Kár, hogy mutatnom is tilos;
Mily ötletek! E sziporkáktól
Hogy el nem ég a papiros!

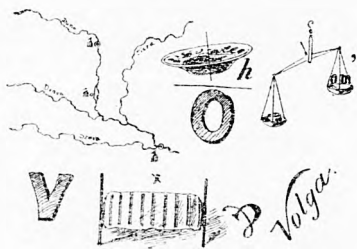
Őn azt mondaná: ez vagy amaz
Szép, szép, de nem új gondolat,
Hogy olvasta is valahol már...
Hát mér' olvasott oly sokat!

S mit ön hibának nézne benne,
Azt annak venni nem lehet;
Két „t“-vel írja, hogy: „szeretlek“,
Mert hát nagyon, nagyon szeret!

Barna Izidor.

Képtalány.

S Z Á M R E J T V É N Y.

BÁRÓ MALCOMES BÉLATÓL.

50, 15, 39, 45, 11.	Erdőben terem, szokszor mér-
10, 21, 17, 43.	Vásáron láthatsz eleget.
48, 55, 50, 41, 37, 51.	Fém; használják az iparban és gyógyászatban.
1, 8, 60, 15, 57.	Márványról híres sziget.
58, 18, 35, 47, 41, 60, 11.	Télen a fák díszé.
54, 6, 53, 46.	Az ó-korban nevezetes város alapítója.
19, 18, 63, 43, 5, 46, 16.	Ezt rendszeren csak a jök kapják.
7, 12, 59, 21, 14, 27, 4, 60, 26.	Szépégéről híres ó-kori királyné.
44, 55, 31, 62, 55, 13, 20.	Hadvészér és államférfiu volt Görögországban.
22, 38, 60, 33, 40, 36, 32.	Hajdan híres nép.
34, 23, 28, 7, 13.	Vetésektől pusztító állat.
32, 52, 42, 59, 3, 56, 51, 61.	Menyasszonyok kapják.
9, 29, 64, 24.	A cigány föl tőle.
65, 30, 3, 49.	Alak a mithológiából.
6, 25, 19, 2, 34, 29.	Hajdan a legjobb katona volt.
1-65.	Egy ösmert magyar népdal első két sora.

A múlt számban közölt talányok megfejtése:

A képtalányé:

A munka az áldás forrása.

A számrejtvényé:

Hasztalanul küzdött, nem tudta leverní fokáról.

A zászlós tőrűtő Nádor meggyesre írt.